

Danteho rozdelenie pekelných kruhov

Branislav Michalka

3. decembra 2019 ✚ Cirkev ✚ Nebo, očistec, peklo

Dante a Božská komédia

Danteho Božská komédia nepredstavuje len vrchol kresťanskej literatúry, ktorý T. S. Eliot, Danteho „kolega“, radí v poradí klasikov hneď za Vergíliovu Aeneadu, ale je skutočným sprievodcom po stredovekom katolíckom Pekle, Očistci a Raji. Dante nebol len geniálnym básnikom, ale bol aj učencom a filozofom, ktorý na vysokej úrovni zvládol aristotelovsko-tomistickú syntézu antickej a kresťanskej vzdelanosti. Jeho pobyt na Parížskej univerzite, najvyššej univerzitnej inštancii stredoveku, zanechal výrazné stopy na aplikácii teológie a filozofie v jeho vrcholnom diele, Božskej komédii.

Dante, ako hlavný hrdina vlastnej básne, spolu so svojim sprievodcom Vergíliom, putuje všetkými stupňami pekelnéj priepasti, očisťuje sa a vidí očisťovaných v Očistci až nakoniec doputuje (už bez Vergília, ktorý ako pohan nemôže pokračovať ďalej) do Neba.

Často býva príliš zdôrazňovaná čisto subjektívna motivácia Danteho k napísaniu Božskej komédie. Tvrdí sa, že si chcel v Pekle vybaviť účty so svojimi nepriateľmi a s postavami dejín i súčasnosti, ktoré mu, ľudovo povedané, „pili krv.“ V Očistci a Nebi malo ísť podľa podobného úsudku predovšetkým o oспievanie platonickej lásky z mladosti – Beatrice.

Nepochybne tieto motívy boli významné, avšak pokiaľ by netvorili len popud, ktorého realizácia sa musela oprieť o gigantickú stredovekú koncepciu Záhrobia, tak by nikdy nemohlo vzniknúť toto nadčasové dielo, ktoré fascinuje po stáročia nové a nové generácie čitateľov. V Božskej komédii vidíme Danteho, ale jeho vôľa a ego sa nakoniec podriaďuje objektívnemu nemennému rádu. Keďže ten je však pre moderných čitateľov „neatraktívny“ či „zastaraný“, tak si vyberajú z tohto celku len to, čo zodpovedá súčasnej romantickej „nálade“, ktorá v Európe už cca 200 rokov upína zrak na city, vášne, emócie, nálady a ignoruje objektívny Rád.

Skutočné Záhrobie - fiktívny príbeh

Pre kresťana by však nemalo byť dôležité aké vášne a nálady mal Dante, ale to, kadiaľ na svojej púti kráčaľ, čo tam videl a ako to zapadá do celkového poriadku bytia. Skrátka, mal by vnímať Božskú komédiu ako popis Záhrobia, v ktorom sa mimochodom ocitol Dante a nie ako Danteho psychoanalýzu, ktorú mu mimochodom urobili v Záhrobí. Zjednodušene: Záhrobie nie je kulisou pre Danteho, ale Dante, podobne ako vedľajšie postavy na gotickom oltári, je len doplnkom – sprievodcom po Pekle, Očistci a Nebi. Tým nie je povedané, že máme ignorovať Danteho individualitu, ale len to, že ťažisko pozornosti by sme mali presunúť z individuálneho k objektívnemu. To, čo je totiž aj z pohľadu Danteho reálne, to je Záhrobie a to, čo je nereálne, je zakomponovanie pasáží jeho života do kontextu tejto reality. Je viac ako pravdepodobné, že Dante veril pevne v Peklo, Očistec a Raj a taktiež je viac ako pravdepodobné, že neveril vo svoje literárne putovanie týmto územím.

Kresťan teda môže z jeho najväčšieho diela vyťažiť súhrn myšlienok sv. Dionýza Aeropagitu, sv. Augustína, sv. Tomáša a desiatok ďalších mysliteľov, ktorí sa podieľali na vytváraní koncepcie kresťanského posmrtného života. Môže sa niečo dozvedieť o tom, bez ohľadu na básnickú licenciu obrazov, ako z hľadiska teologického a filozofického vyzerá život po smrti a ako vyzerá hmotný, priestorový charakter Záhrobia – miesta, kde budú prebývať duše a oslávené telá.

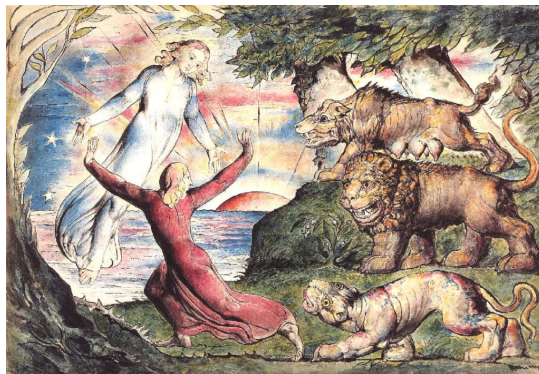

Foto: Dante na začiatku putovania, zdroj: commons.wikimedia.org

Peklo

Dante do Pekla vstupuje. Neodchádza do neho v stave nejakého metafyzického odosobnenia, ale vchádza do podsvetia. V duchu dobových predstáv bolo Peklo miestom, ktoré sa nachádzalo pod Svetom. Malo tvar akéhosi stupňovitého lievika, zloženého z deviatich kruhov, pričom každý stupeň predstavoval horšie tresty a zavrnutiahodnejšie hriechy. Na jeho dne, v najtemnejšej skrýši, trónil diabol – satan Lucifer, ktorý požiera a týra v troch tlamách najväčších zlosynov – Judáša, Bruta a Cassia – zradcu Nebeského Kráľa a zradcov pozemského cisára.

V prvom kruhu sa nachádza Limbus – miesto pobytu tých duší, ktoré žili cnostne ale boli nepokrstené. Nachádzajú sa v stave pozemskej blaženosti, ale nikdy neokúsia stav blaženosti nebeskej. Stretávame tu Platóna, Aristotela, Cézara a iných veľikánov. Tu sa tiež nachádzajú nepokrstené nemluvniatka, ktoré zomreli skôr, ako mohli zhrešiť, ale nemôžu hľadiť na Božiu slávu, lebo ich duša nebola transformovaná krstom.

V druhom kruhu trpia zmyselníci, v treťom ľudia hrešiaci obžerstvom, v štvrtom sú lakomci a márnotravníci a v piatom zajatci nenávisťného hnevu. Za piatym kruhom sa nachádzajú kruhy najhlbšieho Pekla: v šiestom sa nachádzajú kacíri, v siedmom, ktorý je rozdelený na tri okružia sú: násilníci ubližujúci svojim blízkym, samovrahovia a sodomiti.

Ôsmy kruh už musí byť rozdelený na desať žľabov, toľko je hriešnikov a v týchto žľaboch sa nachádzajú:

podvodníci a zvodcovia žien,

lichotníci a kupliari,

svätokupci

veštcí, kúzelníci a astrológovia

podvodníci kupčiaci s verejnými úradmi

pokrytci

zlodeji

ľstiví a zákerní škodcovia

ohovárači a šíritelia rozkolov

falšovatelia peňazí

Deviaty kruh pojal vo svojich štyroch okružiach týchto hriešnikov: zradcovia pokrvných príbuzných, politickí zradcovia a zradcovia svojich dobrodinčov.

Všetkými týmito hrôzami musel Dante prejsť, často omdlievajúc pri pohľade na hrôzu, ktorú videl a podopieraný svojím verným mentorom Vergíliom. Odhliadnuc od tzv. „dobových“ predstáv, ktoré sa ale v konečnom dôsledku nemusia ukázať až také nereálne, za aké by ich chceli vydávať moderní posmievači, možno nájsť v Danteho popise teologickú pravdu. Peklo je skutočne reálne miesto, súčasť Božieho stvoreného sveta, kde sa budú nachádzať vzkriesené telá v hmotnej podobe a budú zaberať nejaký priestor. Aký to bude priestor, kde vo Vesmíre sa nachádza a či bude alebo nebude podobný danteovským predstavám, to sa môžeme len dohadovať.

Usudzovať, že Danteho predstavy sú nereálne len preto, že nie sú doplnené rôznymi sci-fi vizuálnymi a hudobnými efektami, na aké sme zvyknutí z moderných filmov, je určite naivné. Ľudia usudzujú ako malé deti: keďže sú zvyknutí pozeráť sa na tú časť stvorenstva, ktoré každodenne vidia, tak sa domnievajú, že tá časť, ktorú nevidia, musí byť nejakým spôsobom diametrálne odlišná a inak efektívna, zabúdajúc na to, že to, čo vidia, je rovnako vizuálne efektívne, dokonca viac, než tie najbujnejšie predstavy, ktorých sú schopní.

Taktiež nebude ďaleko od skutočnosti hierarchické poňatie hriechu. Zodpovedá cirkevnému učeniu, ktoré hriechy diferencuje a teda je pravdepodobné, že aj tresty nebudú rovnako prísne. Logicky, pokiaľ je Peklo miestom (nech už je kdekoľvek), musí existovať aj jeho vizuálna podoba a od tej sa zrejme budú odvíjať aj viditeľné tresty a viditeľné utrpenie hriešnikov. Prečo by mali mať nejakú podobu, ktorá sa vymyká z podoby vecí vizuálne poznateľného stvoreného sveta, ako si to predstavujú tí, ktorým pripadá danteovské Záhrobie málo „duchovné“, nie je dostatočne jasné. Možnosť, že Peklo bude mať podobu takú, aká je predostretá v Božskej komédii je pravdepodobnejšia ako možnosť „pocitového“ a „vnútorného“ Pekla, ktorého popis sa stráca v neuchopiteľných pojmoch. Navyše treba podotknúť, že výrok Pána Ježiša: „...ani ucho nepočulo ani oko nevidelo...“, sa týka nebeskej blaženosti a nie pekelných múk. Tam istotu nepredstaviteľného nemáme.

pokračovanie v ďalšom článku

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/danteho-rozdelenie-pekelných-kruhov/>